

حقوق

سازمان‌های بین‌المللی

جلد اول

دکتر سید قاسم زمانی
انشیاء دانشگاه علامه طباطبائی

مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی

تهران - ۱۳۹۵

سرشناسه	زمانی، قاسم، ۱۳۴۶ -
عنوان و پدیدآور	حقوق سازمان‌های بین‌المللی / سیدقاسم زمانی.
مشخصات نشر	تهران: موسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	۳۰۸ ص. جلد اول. ۲ ج
شابک	۹۶۹-۸۰۴-۶۰۰-۹۷۸ ج ۱/۵-۷۰-۸۰۴-۶۰۰-۹۷۸ ج ۲/۲-۷۱-۷۱-۲
	۸۰۴-۶۰۰-۹۷۸ دوره /
وضعیت فهرست‌نویسی	قیفا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	سازمان‌های بین‌المللی -- مصونیت‌ها و امتیازهای حقوقی
موضوع	International agencies -- Privileges and immunities
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ ج ۷/۸ JZ۴۸۳۹
رده بندی دیویی	۳۴۱/۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۴۵۰۶۱۷

عنوان	حقوق سازمان‌ها، بین‌المللی (جلد اول)
مؤلف	سیدقاسم زمانی
ناشر	مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش
نوبت چاپ	اول
تاریخ چاپ	۱۳۹۵
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
شابک	۹۶۹-۸۰۴-۶۰۰-۹۷۸
بها	۲۳,۰۰۰ تومان

حق هرگونه چاپ و انتشار برای ناشر محفوظ است.

تهران - خیابان کریم‌خان زند - خیابان سنایی - خیابان نهم - کوچه گیلان - پلاک ۵

کدپستی ۱۵۸۵۷۴۳۱۱۱ تلفن: ۴-۸۸۱۱۵۸۱ نامبر: ۸۸۱۱۵۸۰

Website: www.sdil.ac.ir

Email: publicatiob@sdil.ac.ir

سخن ناشر

توسعه ادبیات حقوقی در کشور، نقش مهمی در پیشرفت نظام حقوقی آن کشور ایفا می‌نماید. اندیشمندان و پژوهشگران، بیکران حقوق، که شیفته نظم‌اند و سرباز عدالت، آموزه‌های علمی و تجارب عملی خویش را به جامعه حقوقی عرضه می‌دارند تا بتوانند در تثبیت و تنویر نظم اجتماعی و استقرار عدالت و اصلاح و پیشرفت کشور سهیم شوند.

قانونگذار فهیم و آگاه، هیچ‌گاه در مأموریت پی‌نویس و مهیا شدن جهت وضع قانون، خود را بی‌نیاز از ادبیات و دکترین حقوقی کشور و مشارکت با خبرگان نخواهد یافت، و هیچ‌گاه مصوبات قبلی خویش را دایمی و مصون از نقد و اصلاح قلمداد نخواهد نمود. قضات متخصص و عدالت‌پیشه نیز نقد علمی و منصفانه آرای خود را مایه تکامل پیشرفت می‌دانند.

دانشکده‌های حقوق و حوزه‌های علمیه که به مأموریت خطیر تربیت قضات، وکلا، مشاوران حقوقی، سردفتران، پژوهشگران، و اساتید حقوق و فقه همت می‌نهند، افزون بر اینکه از آموزه‌های علمی و قضایی کشور بهره می‌برند متقابلاً رسالت مهمی در غنی‌سازی ادبیات و دکترین حقوقی کشور بر عهده دارند.

جمهوری اسلامی ایران به ویژه در دو دهه اخیر پیشرفت قابل توجهی در توسعه کمی ادبیات حقوقی کشور را شاهد بوده است. تعداد کتب و نشریات حقوقی منتشره در کشور طی بیست سال اخیر، به نسبت گذشته به مراتب افزایش یافته است. این دستاورد را باید به فال نیک گرفت و امیدوار بود که این پیشرفت کمی به همین میزان با توسعه‌ای کیفی در بارور شدن دکترین حقوقی مورد نیاز کشور همراه باشد و با احترام به حقوق مالکیت فکری دیگران انتشار یابد.

انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش همواره سعی داشته است که افزون بر انتشار آثار حاصل از تحقیقات پژوهشکده حقوق، به صورتی هدفمند و با ارزیابی علمی به گزینش و چاپ و انتشار کتاب‌های حقوقی در حوزه‌ها و موضوعات مورد نیاز جامعه حقوقی کشور مبادرت ورزد؛ زحمات جناب آقای دکتر سیدقاسم زمانی در تألیف کتاب «حقوق سازمان‌های بین‌المللی (جلد اول)» را ارج نهاده، امیدوار است که این کتاب مورد استقبال جامعه حقوقی کشور و مورد استفاده متولیان امر قرار گیرد.

وحید اشتیاق

فهرست اختصاری مطالب

عناوین اختصاری	۲۱
مقدمه تحلیلی: - توقع سازمان‌های بین‌المللی؟	۲۳
فصل اول: سازمان‌های بین‌المللی؛ تاریخچه و مفهوم	۳۵
فصل دوم: شخصیت سازمان‌ها؛ بین‌المللی در نظام حقوقی بین‌المللی	۵۵
فصل سوم: عضویت و پایان عضویت سازمان‌های بین‌المللی	۸۷
فصل چهارم: صلاحیت‌ها و اختیارات سازمان‌های بین‌المللی	۱۱۷
فصل پنجم: التزام سازمان‌های بین‌المللی به حقوق بین‌الملل	۱۳۷
فصل ششم: استاد مؤسس سازمان‌های بین‌المللی و صلاحیت و تجدید نظر آنها	۱۶۷
فصل هفتم: تصمیمات و ضمانت اجرای تصمیمات سازمان‌های بین‌المللی	۱۹۳
فصل هشتم: تأمین مالی سازمان‌های بین‌المللی	۲۱۷
فصل نهم: حل و فصل اختلافات در پهنه سازمان‌های بین‌المللی	۲۳۳
فصل دهم: حقوق داخلی سازمان‌های بین‌المللی	۲۶۷
فصل یازدهم: مصونیت سازمان‌های بین‌المللی در گستره نظام‌های ملی	۲۸۱
نمایه	۳۰۲

فهرست تفصیلی مطالب

عناوین اختتامی	۲۱
مقدمه تحلیلی: تقوّه سازمان‌های بین‌المللی؟	۲۳
فصل اول: سازمان‌های بین‌المللی، تاریخچه و مفهوم	۳۵
مبحث اول: تاریخچه	۳۷
مبحث دوم: مفهوم و عناصر شبکه سازمان بین‌المللی	۴۱
گفتار اول: مفهوم سازمان بین‌المللی	۴۱
گفتار دوم: عناصر تعریف سازمان بین‌المللی	۴۸
بند اول: شیوه تشکیل سازمان بین‌المللی	۴۹
بند دوم: برخورداری از شخصیت حقوقی	۵۰
بند سوم: ایجاد سازمان در چارچوب نظام حقوق بین‌الملل	۵۳
فصل دوم: شخصیت سازمان‌های بین‌المللی در نظام حقوقی بین‌المللی	۵۵
مبحث اول: منشأ و قلمرو شخصیت حقوقی سازمان‌ها	۵۸
مبحث دوم: آثار مترتب بر برخورداری سازمان‌ها از شخصیت حقوقی بین‌المللی	۶۶
مبحث سوم: سازمان بین‌المللی، تجمع حاکمیت‌ها یا برخوردار از حاکمیت؟	۷۰
مبحث چهارم: طبقه‌بندی سازمان‌های بین‌المللی	۷۲
گفتار اول: سازمان‌های جهانی و منطقه‌ای	۷۴
گفتار دوم: سازمان‌های عمومی سیاسی و تخصصی تکنیکی	۷۵

- گفتار سوم: سازمان‌های شورایی، عملیاتی و نظارتی ۷۶
- گفتار چهارم: سازمان‌های کلاسیک و فراملی ۷۷
- گفتار پنجم: سازمان‌های متشکل از سازمان‌های بین‌الدولی ۷۸
- گفتار ششم: ارگان‌های معاهده‌ای ۷۹
- گفتار هفتم: دادگاه‌های بین‌المللی ۷۹
- گفتار هشتم: همکاری‌های عمومی بین‌المللی و سازمان‌های مختلط دولتی و غیردولتی ۸۳
- گفتار نهم: سازمان‌های بین‌الدولی موقتی ۸۴
- گفتار دهم: سازمان‌های غیرمستقل یا تابع ۸۵
- فصل سوم: عضویت و بیان عضویت در سازمان‌های بین‌المللی ۸۷
- مبحث اول: انواع عضویت ۸۹
- گفتار اول: عضویت (شارک) کامل ۹۱
- گفتار دوم: عضویت (شارک) جزئی ۹۲
- گفتار سوم: عضویت وابسته ۹۳
- گفتار چهارم: اعضای ناظر ۹۳
- بند اول: دولت‌های غیرعضو ۹۶
- بند دوم: جنبش‌های آزادیبخش ملی ۹۷
- بند سوم: سازمان‌های بین‌المللی عمومی ۹۸
- بند چهارم: سازمان‌های خصوصی ۹۹
- بند پنجم: افراد و شرکت‌های خصوصی ۱۰۰
- مبحث دوم: اعضای سازمان‌های بین‌المللی ۱۰۱
- گفتار اول: دولت‌ها ۱۰۱
- گفتار دوم: سرزمین‌های فاقد دولت مستقل ۱۰۳
- گفتار سوم: گروه‌هایی از دولت‌ها ۱۰۴
- گفتار چهارم: سازمان‌های بین‌المللی ۱۰۵
- مبحث سوم: شروع عضویت ۱۰۶
- گفتار اول: ایجاد سازمان بین‌المللی ۱۰۶

- گفتار دوم: پذیرش مجدد اعضای قبلی ۱۰۷
- گفتار سوم: پذیرش اعضای جدید ۱۰۸
- گفتار چهارم: ظهور دولت‌های جدید ۱۰۸
- مبحث چهارم: خاتمه عضویت ۱۱۰
- گفتار اول: کناره‌گیری و خروج اعضا ۱۱۰
- گفتار دوم: اخراج ۱۱۳
- گفتار سوم: انحلال سازمان یا زوال موجودیت دولت عضو ۱۱۴
- فصل چهارم: ملاحظات و اختیارات سازمان‌های بین‌المللی ۱۱۷
- مبحث اول: صلاحیت سازمان‌های بین‌المللی ۱۱۹
- گفتار اول: «تربیه» «حیث تصریح شده» ۱۱۹
- گفتار دوم: «نصر» «صاحبت ضمنی» ۱۲۰
- مبحث دوم: صلاحیت تقنینی سازمان بین‌المللی ۱۲۳
- گفتار اول: تصویب مقررات توسط سازمان بر طبق اساسنامه ۱۲۳
- گفتار دوم: صلاحیت قانونگذاری، «رمانا در صورت فقدان مقررات اساسنامه‌ای» ۱۲۶
- مبحث سوم: صلاحیت اداره داخلی سازمان ۱۲۸
- مبحث چهارم: صلاحیت قضایی سازمان ۱۳۰
- مبحث پنجم: صلاحیت سازمانی (ارگانیکی) ۱۳۲
- گفتار اول: اجرای وظایف رسمی: حمایت کارکردن (شناسی) ۱۳۳
- گفتار دوم: انتصاب و عزل کارکنان: استقلال شغلی ۱۳۵
- فصل پنجم: التزام سازمان‌های بین‌المللی به حقوق بین‌الملل ۱۳۷
- مبحث اول: التزام سازمان بین‌المللی به سند تأسیس ۱۴۰
- مبحث دوم: معاهدات بین‌المللی منعقدۀ توسط سازمان ۱۴۳
- گفتار اول: اهلیت حقوقی سازمان بین‌المللی برای عقد معاهده ۱۴۳
- بند اول: مبنا و چارچوب اهلیت سازمان ۱۴۳
- بند دوم: اختیارات ضمنی سازمان ۱۴۶
- گفتار دوم: التزام سازمان به معاهدات منعقدۀ ۱۴۹

- مبحث سوم: انتقال تعهد از دولت‌های عضو به سازمان بین‌المللی ۱۵۰
- مبحث چهارم: حقوق بین‌الملل عرفی ۱۵۶
- مبحث پنجم: اصول حقوقی ۱۶۱
- مبحث ششم: اعمال یک‌جانبه ۱۶۴
- فصل ششم: اسناد مؤسس سازمان‌های بین‌المللی و اصلاح و تجدید نظر آنها ۱۶۷
- مبحث اول: الزام حقوقی ناشی از اساسنامه سازمان بین‌المللی ۱۷۰
- مبحث دوم: ویژگی‌های اساسنامه سازمان بین‌المللی ۱۷۱
- گفتار اول: ایجاد یک شخصیت حقوقی ۱۷۱
- گفتار دوم: محدودیت بر اعمال حق شرط ۱۷۳
- گفتار سوم: کناره‌گیری یا خروج ۱۷۵
- گفتار چهارم: اصلاح و تجدید نظر ضمنی ۱۷۷
- گفتار پنجم: قواعد خاص ناظر بر تفسیر ۱۷۹
- مبحث سوم: اصلاح و تجدید نظر در مؤسس سازمان‌های بین‌المللی ۱۸۰
- گفتار اول: ضرورت اصلاح و تجدید نظر ۱۸۰
- گفتار دوم: شرایط مقرر در اساسنامه برای اصلاح و تجدیدنظر ۱۸۲
- بند اول: محدودیت زمانی اصلاح و تجدیدنظر ۱۸۳
- بند دوم: لزوم همکاری ارگان‌ها به علاوه اتمام آراء اعضا برای اصلاح ۱۸۳
- بند سوم: اصلاح در صورت موافقت همه اعضا ۱۸۴
- بند چهارم: اصلاح از طریق تصویب اکثریت اعضا ۱۸۶
- بند پنجم: اصلاح از طریق تصمیم ۱۸۷
- بند ششم: اصلاحات فاقد قابلیت اعمال نسبت به تمام اعضا ۱۸۹
- گفتار سوم: آیین اصلاح و تجدیدنظر ۱۸۹
- بند اول: ارگان ذیصلاح ۱۸۹
- بند دوم: حق طرح یا پیشنهاد اصلاح ۱۹۰
- بند سوم: محدودیت‌های زمانی ۱۹۰
- بند چهارم: قابلیت اعمال موقت ۱۹۰

بند پنجم: اصلاحات موجد تعهدات جدید	۱۹۱
بند ششم: لازم الاجرا شدن اصلاحات	۱۹۱
گفتار چهارم: جایگزینی اساسنامه	۱۹۲
فصل هفتم: تصمیمات و ضمانت اجرای تصمیمات سازمان های بین المللی	۱۹۳
مبحث اول: تصمیمات سازمان های بین المللی	۱۹۷
گفتار اول: توصیه نامه ها	۱۹۷
بند اول: مفهوم توصیه نامه	۱۹۷
بند دوم: عوامل گسترش توصیه نامه ها	۱۹۹
گفتار دوم: اعلامیه ها	۲۰۰
گفتار سوم: کنوانسیون ها	۲۰۳
گفتار چهارم: توصیه نامه ها	۲۰۴
گفتار پنجم: تصمیمات سازمان اور	۲۰۷
بند اول: سیر تحول قضایی	۲۰۷
بند دوم: اقسام تصمیمات سازمان اور	۲۰۸
مبحث دوم: ضمانت اجرای تصمیمات سازمان های بین المللی	۲۱۰
گفتار اول: ضمانت اجرای قابل اعمال توسط اعضای دیگر	۲۱۲
گفتار دوم: ضمانت اجرای قابل اعمال توسط سازمان	۲۱۴
فصل هشتم: تأمین مالی سازمان های بین المللی	۲۱۷
مبحث اول: مشارکت دولت های عضو در تأمین بودجه	۲۲۰
گفتار اول: مشارکت برابر دولت های عضو	۲۲۲
گفتار دوم: سطوح اختیاری برای تعیین میزان مشارکت	۲۲۳
گفتار سوم: معیارهای تعیین میزان مشارکت	۲۲۴
بند اول: توان پرداخت	۲۲۵
بند دوم: انتفاع از عملکرد سازمان	۲۲۷
گفتار چهارم: عدم پرداخت سهم توسط اعضا	۲۲۸
مبحث دوم: تأمین مالی توسط خود سازمان	۲۲۹

- گفتار اول: درآمدهای ناشی از ارایه خدمات به دولت‌ها ۲۳۰
- گفتار دوم: درآمدهای ناشی از ارایه خدمات به اشخاص ۲۳۰
- گفتار سوم: درآمد ناشی از ارایه خدمات به سازمان‌های بین‌المللی دیگر ۲۳۱
- گفتار چهارم: درآمدهای ناشی از سرمایه‌گذاری ۲۳۲
- فصل نهم: حل و فصل اختلافات در پهنه سازمان‌های بین‌المللی** ۲۳۳
- مبحث اول: ضرورت ایجاد نهادهای قضایی بین‌المللی ۲۳۵
- گفتار اول: اعمال نظارت بر مشروعیت تصمیمات ارگان‌های بین‌المللی ۲۳۷
- گفتار دوم: صلاحیت اداری سازمان بر کارمندان بین‌المللی ۲۳۹
- گفتار سوم: وابستگی متقابل کارکردهای سازمان به یکدیگر ۲۴۱
- گفتار چهارم: نهاد حل و فصل ۲۴۲
- مبحث دوم: حل و فصل از رهگذر تصمیمات اداری سازمان ۲۴۳
- گفتار اول: تصمیمات حل و فصل توسط نهادهای اداری ۲۴۳
- گفتار دوم: نظریه مشورتی صادر توسط نهاد حقوقی ۲۴۵
- مبحث سوم: دادگاه‌های داخلی سازمان: حل و فصل اختلافات مربوط به کارمندان .. ۲۴۷
- گفتار اول: دعاوی کارمندان علیه سازمان: دادگاه‌های اداری ۲۴۸
- گفتار دوم: دعاوی سازمان علیه کارمندان؟ ۲۵۰
- گفتار سوم: دعاوی اشخاص ثالث علیه کارکنان سازمان و اعضای نیروهای حافظ صلح ملل متحد ۲۵۱
- مبحث چهارم: دادگاه‌های ذی صلاح جهت رسیدگی به اختلافات میان دولت‌های عضو یا دیگر دولت‌ها ۲۵۴
- گفتار اول: اختلافات داخلی به معنای اخص ۲۵۴
- گفتار دوم: اختلافات داخلی به معنای اعم ۲۵۵
- مبحث پنجم: دادگاه‌های داخلی برای رسیدگی به سایر اختلافات ۲۵۷
- گفتار اول: دادگاه‌های داخلی برای اختلافات میان ارکان سازمان ۲۵۷
- گفتار دوم: دادگاه‌های داخلی برای رسیدگی به شکایات اشخاص خصوصی ۲۵۹
- بند اول: اشخاص تحت صلاحیت گسترده سازمان ۲۵۹

۲۶۱	بند دوم: اشخاص خارج از حیطه صلاحیت سازمان
۲۶۲	مبحث ششم: ضمانت اجرای تصمیمات قضایی سازمان‌های بین‌المللی
۲۶۲	گفتار اول: ضمانت اجرای داخلی آرای صادره
۲۶۳	گفتار دوم: آثار خارجی آرای صادره
۲۶۷	فصل دهم: حقوق داخلی سازمان‌های بین‌المللی
	مبحث اول: حقوق داخلی سازمان‌های بین‌المللی: نظام حقوقی مجزا و موازی با حقوق ملی
۲۷۰	نه حقوق بین‌الملل
۲۷۱	گفتار پنجم: رویکرد رویه قضایی
۲۷۳	گفتار ششم: مفاد و محتوای حقوق داخلی سازمان
۲۷۴	مبحث دوم: نگاه به مقررات داخلی سازمان‌های بین‌المللی
۲۷۵	گفتار اول: قدرت مقررات داخلی سازمان‌های بین‌المللی
۲۷۶	گفتار دوم: اقسام مقررات داخلی سازمان
۲۷۶	بند اول: قواعد ناظر بر ملکی سازمان
۲۷۷	بند دوم: مقررات داخلی سازمان آثار خارجی
۲۸۱	فصل یازدهم: مصونیت سازمان‌های بین‌المللی در گستره نظام‌های ملی
۲۸۴	مبحث اول: شخصیت حقوقی سازمان‌ها در محدوده نظام‌های ملی
۲۸۷	مبحث دوم: مصونیت قضایی سازمان‌ها در مقابل دستگاه‌های ملی
	مبحث سوم: راهکارهای مقابله با سوءاستفاده از تریا و مصونیت‌های اعطایی به
۲۹۳	سازمان‌های بین‌المللی
۳۰۲	نمایه